

Fém és cserép

SZABÓ IVÁN TÁRLATA

Az arspoetica-szerű vallomás, melyet Szabó Iván tollából a Kelet Népe 1941. december 15-i számában olvashatunk, e kiállítás a tanúság rá, ma is érvényes ihlető elve munkásságának: „Nagy művészeti stílus akkor teremtődik, sok egyéb körülményen kívül, ha a szellem az anyaggal egyensúlyban van.” Legyen a műfaj kerámia, kispasztika, plakett, érem, rézdomborítás: az életérzés, a világszemlélet egységes marad, ellenáll a szakosodásnak. Am az átváltás — fából fémbé, fémből cserépbe — az anyag természetének tiszteletben tartásával, törvényszerűségeinek sérelme nélkül történik. Az alkotó: jó művész és kiváló mester egyszerre; a motívumok a művekben a tér adottságaiból erőltettség nélkül bontakoznak ki, az anyag nyelvén szólnak meg, de a gondolat sosem reked meg a szakmai öncélúságban, mindig az általánosabb érvényesség felé tör.

Szabó Iván művészi világa a teljesség igényét magában hordozó, zárt, egyensúlyát a derűben, a játékban meglelő, öntörvényű világ. Van valami görögökre emlékeztető abban, ahogy az embert ábrázolja: a mozgás pillanatában, félreérthetetlen világosságban, az élet ősi, természetes, egyszerű helyzeteinek közepette, a katarziszig eljutó, a lélek békéjét az ifjúság szépségével és energiájával megteremteni képes klasszikus ideál ígézetében. De a párhuzamokat keresve ugyanilyen joggal lehetne említeni a folklór tisztaságát is. Az agyagba rajzolt motívumok például: a táncoló ló, a felszárnyaló madár, a legelésző szarvas, a hajnalt kiáltó kakas, a szeszélyesen tekeredő kígyó — inkább metaforák, mint szimbólumok, egy ősi-naiv ihletésű vitális mitológia elemei. Jelentésük egyértelmű, s mentes marad az irracionális sejtlemes homályától, intellektuális bonyolítás nélkül őrzi meg érzelmi tisztaságát. Nincs semmi modernkedő és divatos zavarosság benne: erő és könnyedség, szépség és természetesség, líraiság és valószerűség jellemzi; a természet és az ösztönvilág humánus birtokbavétele. Ez a művészet az embert bűn előtti állapotában, az ifjúság sértetlen erkölcsével és romlatlan tudatával ábrázolja. A megformálás épp ezért nélkülözi a realizmus túlrészletező aprólékosságát, s vállalja a lényegét sűrítő vonal egyszerűségét, a pasztika súlyos tömörszerűségét, az egyszeri égetés nyersségét.

Szabó Iván hagyományhűsége ellenére is, vagy pontosabban fogalmazva: éppen azért, újító szobrász. Művészetének újszerűsége abban rejlik, hogy kaotikus korunkban az ember ideáltípusát mintázza meg. Nem kerüli meg századunk diszharmoniait, de válasza rá nem a kétségbeesés, hanem — Illyés szavával szólva — a rettenet föloldása. A történelmünk tépettségét jelképező amorf, szakadozott síkra magyar Orpheuszként Tinódit rajzolja. Dante, Bartók, Petőfi, Bethlen Gábor, Gyórfy István, Erdei Ferenc portréival az egyetemes és nemzeti kultúra ügyéhez kapcsolódik. Idegen tőle az idill és az életkép, kompozícióiban a harmónia a leküzdött feszültség eredménye.

Szabó Iván „Fém és cserép” című, a legutóbbi időszak alkotásaiból összeálló tárlata folytatja a művész sajátos stílusát, megszokott érzés- és formavilágát, de

bizonyos hangsúly- és arányeltolódásokkal. E szempontból elsősorban az intellektus gazdagodása érdemel figyelmet. Anélkül, hogy az életmű törvényeit megbontaná, halk szólamként valami zaklatottság jelenik meg a témákban, továbbá — az oldottság változataként, a meglepetés erejével — a humoros, ironikus hangvétel. A mondandó azonban továbbra is a változatok gazdagságában nyilatkozik meg, inkább ciklikusan, mint egyetlen műbe sűrítetten.

A Szabó Iván alkotásaiból készült kiállítás — belső esztétikai értéke folytán — nemcsak szűkebb pátriánk, de az egész magyar művészet jelentős eseménye. (Hódmezővásárhely, Medgyessy-terem, 1975. június 29.)

G. F.

